

УДК 332.2:712.2.006:528.854

ЗАСТОСУВАННЯ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІКО-ЛАНДШАФТНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СИСТЕМ

Н. Перун, здобувач

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Світова практика показує, що території, на яких утворюються кластери, лідирують в економіці держави. А тому вони дедалі більше стають ключовим механізмом формування інноваційного розвитку як у Європі, так і в усіх інших куточках планети [3].

Земля виступає не тільки основою ведення сільського господарства чи розміщення виробництва, а набуває ширшого значення – базису існування всього живого, що й визначатиме надалі її важливу роль у процесі соціально-економічного розвитку суспільства. За період становлення ринкових земельних відносин погіршення екологічного стану земельних ресурсів зумовлює необхідність формування нових систем та підходів до них щодо покращання якості земельних ресурсів та їх охорони [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кластери досліджували такі зарубіжні вчені: М. Портер, Є. Дахман, Є. Лімер, С. Розенфельд, Д. Сольє, І. Толенадо, Е. Дж. Фезер та ін. Проблеми ж вивчення земельних ресурсів, їх раціонального використання та охорони зустрічаються у працях І. К. Бистрякова, Л. М. Грановської, Д. С. Добряка, Л. Я. Новаковського, А. Я. Сохничя, М. Г. Ступеня, А. М. Третьяка, Є. В. Хлобистова та інших учених. Проте в цій галузі завжди залишаються невирішеними важливі питання, головним чином тому, що земельні відносини постійно змінюються і є дуже динамічними залежно від конкретної ситуації в країні, тому в сучасних умовах потребують подальшого поглибленого дослідження щодо обґрунтування напрямів їх удосконалення на найближчу перспективу та вивчення необхідних для цього умов.

Постановка завдання. Відповідно до поставленої проблеми, для її розв'язання необхідно виконати такі завдання: з'ясувати поняття кластера, доцільність застосування кластерного підходу у виділенні економіко-ландшафтних територіальних систем.

Виклад основного матеріалу. Актуальним підходом до аналізу економіки стає виділення та виокремлення груп, що складаються з пов'язаних між собою господарюючих суб'єктів. Вони часто належать до різних галузей і різним власникам, але утворюють цілісне співтовариство, так званий кластер. Узгоджена внутрішньокластерна взаємодія забезпечує гармонійний розвиток не тільки галузей економіки, а й у цілому соціальних спільнот. Звідси випливає, що кластерний підхід має дуже важливе значення для регулювання регіональної економіки. Він реалізується за допомогою координації діяльності господарств регіону, особливо ефективний, якщо при цьому досягається позитивний синергетичний ефект від взаємодії господарюючих суб'єктів, скорочуються трансакційні витрати. Численні публікації вітчизняних і зарубіжних авторів містять висновки про те, що ідентифікація кластерів і проблем їх розвитку дає змогу об'єктивно оцінити конкурентні переваги регіону та обґрунтувати його економічну стратегію.

Сучасна теорія кластерного підходу покладена в основу створення інтеграційних формувань нового типу, а саме економіко-ландшафтних територіальних систем, потреба

в яких зумовлена проблемами розвитку сільськогосподарського землекористування Львівської області. Інтеграція – це коаліційне об'єднання діяльності, деяких функцій економічних суб'єктів при збереженні ними юридичної та частково економічної самостійності. Еволюція інтеграційних процесів в аграрній сфері супроводжувалася апробацією різноманітних моделей організаційно-правових форм підприємств та об'єднань, заміною традиційних економічних механізмів новими, краще адаптованими до мінливих економічних реалій.

Під час дослідження виявлено закономірності та панівні тенденції сучасного розвитку економіко-ландшафтних територіальних систем, зокрема відстежено, що найбільшого поширення набула вертикальна інтеграція, яка має певні переваги та загрози для розвитку конкурентного середовища в аграрній сфері України, проте під впливом посилення інтеграційних процесів, яким притаманні специфічні особливості, відбуваються економічне зростання та фінансова стабілізація в аграрній сфері.

Кластер зароджується і розвивається, якщо, по-перше, господарюючі суб'єкти в особі своїх власників і менеджерів усвідомлюють і використовують переваги, які дає їм спільний розвиток з найближчими сусідами, по-друге, господарюючі суб'єкти у своїй діяльності дотримуються визначених правил, що враховують приватні та громадські інтереси [4].

Зазначимо, що в Україні досі не прийнято жодних нормативних, правових чи рекомендаційних документів з питань кластерної політики. Водночас у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків», затвердженій постановою КМУ від 16.01.2008 р. №14, започатковані основні напрями кластерної політики.

Названі умови залежать власне від господарюючих суб'єктів, але ще більшою мірою формуються державними і регіональними органами влади. Під час реалізації кластерного підходу необхідно врахувати, що господарський простір аграрного сектору найбільш ефективно використовується, якщо він заповнений представниками різних інституційних форм [2, с. 154].

Таким чином, формування багатокомпонентних кластерів являє собою новий перспективний напрям інституціонального устрою агропромислового комплексу, повністю узгоджується з інноваційним шляхом розвитку української економіки. Це передбачає скоординований розвиток сільськогосподарської кооперації та агропромислової інтеграції, участь бізнесу в соціальному розвитку території. Формування й розвиток багатокомпонентного соціального кластера забезпечує перехід від функціонального управління до соціального, у процесі якого результати економічної діяльності трансформуються у постійно відтворюваний і зростаючий людський капітал.

Висновки. Формування й розвиток кластерів є закономірними процесами. Судячи з викладеного, кластерний підхід дає змогу досягти ефективності від взаємодії господарюючих суб'єктів та обґрунтувати економічну стратегію регіону.

Також у процесі дослідження встановлено, що теоретико-методологічним підходом до екологобезпечного використання сільськогосподарських земель є проведення регіонального виділення економіко-ландшафтних територіальних систем сільськогосподарських земель. Таке групування сільськогосподарських земель забезпечить як зростання ефективності сільськогосподарського виробництва, так і

інформаційно-територіальну основу для ефективного з економічного та екологічного поглядів використання земель із дотриманням необхідного балансу між навколишнім ландшафтом і результатами антропогенної діяльності.

Бібліографічний список

1. Купріянич І. П. Економіко-ландшафтне зонування земель як наукова основа їх екологобезпечного використання на регіональному рівні автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / І. П. Купріянич // Землеустрій та кадастр. – 2008. – № 4. – С. 64 – 70.
2. Музика Н. М. Інституціональне забезпечення раціонального сільськогосподарського землекористування на ринкових засадах : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06 / Н. М. Музика. – К., 2012. – 199 с.
3. Рудь Н. Т. Регіональні аспекти розвитку інноваційних кластерів / Н. Т. Рудь, О. І. Мартиняк // Регіональна економіка : зб. наук. пр. – Луцьк, 2011. – С. 155 – 166.
4. Саблук П. Т. Кластеризація як механізм підвищення конкурентоспроможності та соціальної спрямованості аграрної економіки / П. Т. Саблук, М. Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2010. – № 1 (183). – С. 3-12.

Перун Н. Застосування кластерного підходу у формуванні економіко-ландшафтних територіальних систем

У статті подано поняття кластера, висвітлено особливості застосування кластерного підходу у формуванні економіко-ландшафтних територіальних систем.

Ключові слова: кластер, кластерний підхід, економіко-ландшафтні територіальні системи, економіка, інтеграція.

Perun N. Use of cluster approach separating economic-landscape territorial systems

The concept of cluster and peculiarities of cluster approach use separating economic-landscape territorial systems are highlighted in the article.

Key words: cluster, cluster approach, economic-landscape territorial systems, economy, integration.

Перун Н. Применение кластерного подхода при формировании экономико-ландшафтных территориальных систем

В статье представлено понятие кластера, освещены особенности применения кластерного подхода при выделении экономико-ландшафтных территориальных систем.

Ключевые слова: кластер, кластерный подход, экономико-ландшафтные территориальные системы, экономика, интеграция.